

Opmerkingen van de VNG op de Begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

In week 43 (26 – 28 oktober) behandelt u de begroting BZK (35925 VII) en die van het Gemeentefonds (35925 B). Onderwerpen met betrekking tot de digitale overheid en de informatiesamenleving worden later besproken, in het *debat over de digitale uitgaven van de overheid*.

De VNG vraagt uw aandacht voor de volgende onderwerpen:

1. Gemeentefonds

- Interbestuurlijke en financiële verhoudingen. De VNG is verheugd met het aannemen van de motie Van Dijk-Grinwis van 12 oktober. We roepen u op bij het kabinet aan te dringen op spoedige uitwerking.
- Respecteer de interbestuurlijke verhoudingen en plaats niet eenzijdig overheidsuitgaven buiten de accres-systematiek. Roep de minister op toe te zien op naleving van interbestuurlijke afspraken. Dat is in lijn met ontwikkelingen in de interbestuurlijke en financiële verhoudingen: de proeve van wet voor het decentraal bestuur en de brief van de minister van BZK van 1 juli (35570 VII-104).

- Goed dat de opschalingskorting voor 2022 is bevroren. Wat ons betreft is dit de volgende stap in het afschaffen van die korting, want dat moet. De maatregel er achter, opschaling van alle gemeenten naar 100 à 150 gemeenten met minimaal 100.000 inwoners, is destijds gesneuveld. Daarmee ontbreekt de taakwijziging voor deze korting.

2. Openbaar Bestuur

- Structurele financiële dekking voor uitvoering van de Verkiezingsagenda 2030.
- Verplichte risicoanalyse kandidaat-wethouders: behandel de wet met spoed!
- Subsidie voor Lokale Partijen: vooruitlopend op wetsbehandeling benadrukken we het belang er van. Het zorgt voor een level playing field en het is een middel om er voor te zorgen dat lokale partijen dubieuze financiers zich van het lijf kunnen houden.

1. Gemeentefonds

Interbestuurlijke en financiële verhoudingen

We zijn verheugd dat U op 12 oktober de motie Van Dijk-Grinwis heeft aangenomen, waarin u de regering oproept om nadere regels te stellen ten behoeve van de naleving van artikel 2 Financiële-verhoudingswet en artikel 108, derde lid Gemeentewet en om de positie van de minister van BZK – en die van Financiën bij budgetoverdrachten – te versterken. We zijn te meer verheugd omdat het aannemen van deze motie beter de verhoudingen tussen rijk en decentrale overheden weergeeft dan de gang van zaken omtrent het buiten de normeringssystematiek plaatsen van de motie Hermans bij de Algemene Politieke Beschouwingen. VNG, IPO en Unie van Waterschappen hebben u recent per brief van hun ongenoegen op de hoogte gebracht.

De motie Van Dijk-Grinwis past in de gedachtenvorming zoals die momenteel plaatsvindt bij de decentrale overheden op het terrein van de interbestuurlijke en financiële verhoudingen:

1. De VNG werkt, in overleg met het ministerie van BZK, IPO en Unie van Waterschappen, aan een proeve van wet op het decentraal bestuur. Aanleiding is de constatering dat, bij de aanpak van grote maatschappelijke opgaven door de overheid, elke minister een eigen arrangement van taken, uitvoering en financiële middelen kiest. Die arrangementen zijn voor decentrale overheden vaak uit balans. Hierdoor staat de betekenis van decentrale overheden voor inwoners, bedrijven en instellingen onder druk. De Wet op het decentraal bestuur moet de basis bieden voor een beter evenwicht in de bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen de rijksoverheid, provincies en gemeenten. Hier is ook een wettelijke rol voor de minister van BZK nodig: de minister moet een rijksbrede verantwoordelijkheid krijgen voor de inrichting van het openbaar bestuur; de minister toetst nieuwe voorstellen van vakministers op evenwicht tussen taken, financiering en uitvoerbaarheid en, ten slotte, bij verschil van inzicht komt er een vorm van onafhankelijk advies. Na de kabinetsformatie kan de wet snel worden ingevoerd.
2. de brief van de minister van BZK van 1 juli (35570 VII-104) over de Notitie Aanbevelingen verbetering in bestuur en financiën medeoverheden. De notitie is gemaakt voor het geval een (in)formateur vraagt om een beschouwing op de interbestuurlijke en financiële verhoudingen en gaat in op de (inter)bestuurlijke en financiële randvoorwaarden om de grote maatschappelijke opgaven van dit moment te realiseren. De brief is een uitwerking

van de motie Özütok waarin ook wordt gesteld dat het wenselijk is dat decentrale overheden worden betrokken bij de kabinetsformatie.

Opschalingskorting

Gemeenten zijn verheugd dat het kabinet heeft besloten de Opschalingskorting ook voor het jaar 2022 te bevriezen. De korting staat echter nog in de boeken voor de jaren 2023, 2024 en 2025.

Ons standpunt blijft onverkort dat de korting op het gemeentefonds strijdig is met de normeringsafspraken samen de trap op, samen de trap af. De maatregel er achter, opschaling van alle gemeenten naar 100 à 150 gemeenten met minimaal 100.000 inwoners, is destijds gesneuveld. Daarmee ontbreekt de taakwijziging voor deze korting. De opschalingskorting holt daarom het accres uit en tast daarmee de evenredige ontwikkeling van het gemeentefonds met de rijksuitgaven aan. De VNG dringt er dan ook bij de formerende partijen op aan om de opschalingskorting definitief te schrappen.

2. Openbaar Bestuur

Structurele financiële dekking voor uitvoering van de Verkiezingsagenda 2030.

Met de VNG, de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) en de Kiesraad heeft het ministerie van BZK de gezamenlijke Verkiezingsagenda 2030 opgesteld. De agenda bevat maatregelen die nodig zijn voor het onderhoud en de verdere ontwikkeling en vernieuwing van het verkiezingsproces.

In de rijksbegroting 2022 is incidenteel een bedrag van € 6,5 miljoen voor 2022 voor de uitvoering van de agenda toegekend. Een volgend kabinet moet besluiten over de verdere uitwerking en financiering van de agenda, staat in de rijksbegroting. De toekenning van dit incidentele bedrag is op zichzelf goed nieuws, maar er is meer nodig. Voor een aantal maatregelen is structurele financiering nodig om ze te kunnen starten of de realisatie ervan structureel te kunnen continueren c.q. versnellen. Gedacht kan worden aan het vroegtijdig stemmen, de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen en de structurele inbedding van communicatie richting kiezers. Wij hebben daarom eerder aangegeven dat financiering randvoorwaardelijk is voor medewerking door gemeenten aan uitvoering van de agenda .

Verplichte risicoanalyse kandidaat-wethouders

De Tweede Kamer heeft de verdere behandeling van de Wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur (35546) aangehouden totdat de nota van wijziging op dit wetsvoorstel is ontvangen. De nota van wijziging ligt momenteel nog voor

advies bij de Raad van State. Hij gaat over de verplichte risicoanalyse voor kandidaat-wethouders voorafgaand aan hun benoeming.

De VNG steunt de hoofdlijnen van het wetsvoorstel en de nota van wijziging maar waarschuwt dat gemeenten in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 te weinig tijd krijgen om deze risicoanalyses uit te voeren. De verplichte risicoanalyse zal voor politieke partijen aanleiding zijn om bij het werven voor en het samenstellen van de kandidatenlijst rekening te houden met de analyse en de eventuele uitkomsten daarvan. De laatste dag van de kandidaatstelling is al op 31 januari 2022. Bovendien zullen gemeenten nog veel handelingen moeten verrichten om deze beleidsambitie uit te kunnen voeren. Het voorbereiden op de risicoanalyse vraagt veel tijd. Wij roepen u op de wet met de grootst mogelijke spoed te behandelen.

Subsidie Lokale Politieke Partijen

Lokale partijen groeien bij elke verkiezing en kregen bijna een derde van alle stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018. Bij de herindelingsverkiezingen in november 2020 werden lokale partijen in alle

gemeenten veruit de grootste. Lokale partijen zitten in driekwart van de gemeenten in het college van B&W en leveren daarmee een enorme bijdrage aan de lokale democratie. Ook na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 zal een mogelijk nog groter aantal raadsleden van lokale partijen geïnstalleerd worden. Toch kunnen zij geen aanspraak maken op de 25 miljoen euro Rijkssubsidie voor politieke partijen, die via de Wfpp verdeeld wordt. Wat ons betreft is het niet uit te leggen dat er wel subsidie is voor landelijke democratie, maar niet voor lokale partijen die vertegenwoordigd zijn in de lokale politiek. Daarom doen wij een oproep om naast de 25 miljoen euro die landelijke politieke partijen ontvangen, extra geld beschikbaar te stellen voor lokale politieke partijen. Met als voorwaarde dat de partijen aan de verkiezingen hebben deelgenomen en minstens één zetel hebben verworven. De Commissie-Veling concludeerde dat het totale subsidiebedrag voor het lokale niveau gelijk moet zijn aan dat voor het landelijke niveau. Dit advies kwam vóór de motie-Jetten uit 2019. Het subsidiebedrag voor landelijke partijen was destijds ongeveer € 10 miljoen per jaar.